

hogy a változóban a változatlan képviseli. Egy fiatal parasztlány egyszerűsége, természetessége magától értetődő. Egy királyavató győztes hadvezéré tiszteletet érdemlő. S mindezt egy, a halált oly könnyen osztó bíróság foglyaként vállalni - drámai vallomás az igazság mellett.

És ez a csúcspont: a drámáé is, Csomós alakításáé is. Megtántorodik. Halállal akarják sújtani valamiért, amit nem tud, nem ért. Menekülni, súgja a meg nem élt ember-lét remegése, tagadni, földadni mindent, amit kérnek - cserébe az éle-tért. De mi az élet Johanna számára? A bíróság fogságot ígér, holtig tartó cellát. Nekik ez is élet. Johannának nem. Visszautasítja ezt a kegyelmet, mert ez rosszabb, mint a halál.

Egyetlen hatalmas vallomás ez a monológ. Vallomás arról, ami nélkül nem szabad és nem lehet élni. Ami nélkül nem élet az élet. És vád is, vád azok ellen, akik még így is, bezárva, tömlőcbe csukva is életnek hiszik a test pusztá létezését. Csomós halkán, szinte suttogva indítja a monológot. Szavaiban csodálkozás bujkál. Csodálkozás, hogy *ezek* azt hitték, amit adnak, valóban kegyelem, és csodálkozás, hogy egyetlen pillanatig is elhitte, *ezek* kegyelmezni is tudnak. Csodálkozik Johanna - és ez a csodálkozás leszámolás is. Leszámolás : a halál vállalása. Még nem ítélték el, de ő már elszánta magát a halálra. Elfordul bírától, velük nincs többé dolga; hozzánk, nézőkhöz szól, nekünk vall az életről, arról az egyetlen életről, amelyet élni érdemes. Milyen életről beszél Johanna? Hirtelen nem is tudjuk, nem is értjük, csak érezzük. Érezzük a megforrósodó szavak tiszta, mélyről fakadó csengését. Pedig nagyon egyszerű dolgokról szól Johanna, az égről, a földről, a madarokról ... Egy torz idea ellenében a természetes életről. Nem hangos most sem, nem hangja erejével, hanem színével idomul a változó belső tartalomhoz. Csak az utolsó percben emeli meg egyetlen pillanatra a hangját, akkor, amikor széttépi a hamis kegyelmet adó papírt, aztán újra csendes. Mehetünk, mondja - vagy talán nem is mondja, csupán érzékelteti? -, mehetünk, itt többé dolga nincs, befejezte, elvégezte-tett. Ami még hátra van, a halál, a test dolga csak; a lélek, a szellem már elvégezte a maga számvetését.

És így is marad meg bennünk: emberként, aki tenni, cselekedni akart - és tudott -, s aki eszméiért vállalta a legnagyobbat: a halált.

- i - s

Az operettől a musicalig

Beszélgetés Németh Sándorral

Nehéz feladat a színpadon reális, igaz figurát életre kelteni. Csak tehetséges, élettapasztalattal rendelkező színésznek sikerülhet. Különösen nehéz a helyzete a színésznek akkor, ha tündérmesében kell a világról igazat szólnia.

Ilyen tündérmese az operett. A zene és nem a történet biztosította fennmaradását az utóbbi időben. És az, amit a színészek hozzá tudnak tenni a szerepükhöz.

Németh Sándor, a *Mágnás Miska* című szerepében - ebben az igaznak legnagyobb jóakarattal sem nevezhető „tündérmesében” - sokat tudott elmondani a figuráról.

Sok szerepben dicsérték már Németh Sándort. A musicaltől az operettig szinte minden műfajban megmutatta, hogy a táncról az énekig, a beszédtechnikától az akrobatikáig, a színészmesterség minden eszközt birtokolja.

Nem véletlen, hogy korunk színháza egyre nagyobb súlyt fektet az univerzális színészek nevelésére, felkutatására. Hiszen a XX. század színházában a szöveg-gel egyenrangú szerepet játszik a zene, a tánc és a mozgáskultúra. Németh Sándor jól győzi a feladatokat. Ő az, aki minden prózai színházban, sokféle szerepben megállná a helyét. Ő az, aki megszemélyesíti a mai színház színészigényét.

„Vazsmegei gyerek vagyok! ...”

...ezt a mondatot mondja el legtöbbször Németh Sándor a *Mágnás Miskában*. Ugyanazok a szavak és mindig mást jelentenek. Mindig más a tartalmuk, más hatást váltanak ki a nézőből. Hol sajnáljuk, hol kinevetjük, máskor cinkos barátságot teremt. Minden érzelmi árnyalatot kikényszerít belőlünk, miközben szórakoztat. Valóban megmutatja annak a lovászfőúrnak a gondolkodásmódját, céljait, vágyait, akit alakít.

„Vazsmegei” gyerek vagyok. Nemcsak a színpadon, hanem a valóságban is. Szombathelyen születtem. Itt és a környező kisebb falvakban kismillió ilyen emberrel találkoztam. Volt köztük lovász is. Rengeteg embert ismertem meg. Azt sem tudom, hogyan történt, elkezdtem őket utánozni, parodizálni. Le-

ültem egy székre, és elgondoltam, hogy János bácsi, az öreg postás, hogyan adja át a levelet. Felidéztem a mozdulatait. Ehhez már fel kellett állni. Sikerült. Másoknak is megmutattam. Figyeltek, nem értették, azután egyszer csak kitört belőlük a nevetés . . . Felismerték az öreg postást. Attól fogva a fél várost utánoztatták velem. Még mindig csak némán. Az igazi nehézséget az okozta, amikor olyanokat is kellett parodizálnom, akiket nem ismertem közelebből. Ilyenkor né-hány jellegzetes mozdulat volt a trambulín. Például volt, aki mindig hátrasimította a haját. Ez magában még nem volt elég ahhoz, hogy ráismerjenek. A hangját is utánoznom kellett. Külön sohasem sikerült. Csak együtt, a mozgással. Ebből sokat tanultam. A *Mágnás Miskában* is legalább egy tucat Vas megyei magára ismerhetne.

- *Színészi pályája hol kezdődött?*

- Győrben. A főiskolára nem vettek fel. A harmadik szűrőn kiestem. A győri színház szerződtetett. Itt játszottam két évig, majd az Operettszínházhoz kerültem.

- *Érződött a főiskola hiánya?*

- Kezdetben nagyon. Amikor a színházhoz kerültem, megint csak „visszanyomtam saját magamat a székre”. És töprengtem, kerestem a megoldást. Azután keveset ettem és aludtam, fizetésem nagy részét tanárookra költöttem. Meg kellett tanulnom beszélni, énekelni.

- *És a tánc?*

- Ez ment a legjobban. Minden különösebb tanulás nélkül, egyszeri megmutatásra el tudtam táncolni, meg tudtam oldani a legnehezebb feladatokat is. Éppen azért, mert jól ment, úgy gondoltam, mehetne még jobban is. Tehát táncolni is tanultam.

- *Mikor jutott erre idő?*

- Bizony nehezen gazdálkodtam az órákkal. De akkoriban furcsa módszert választottam. Mentem az utcán és közben valamilyen tánclépést gyakoroltam, hogy minél természetesebben hasson. Sokan azt hitték, örült vagyok. A hatást úgy sikerült a végletekig fokozni, hogy közben valami szép verset is szavaltam. Hiszen a beszéd is nagyon fontos volt. Ha meguntam a beszédtechnika gyakorlását, akkor skáláztam és szolfedzsiókat dúdoltam. Furcsa, elképesztő látványa lehettem a pesti utcáknak.

- *A szerep prózai részének megformálásánál mi a haszna annak, ha valaki magától értetődően táncol és énekel?*

- Nem szakad meg a játék egysége. Hogyha nem birtokoljuk a táncformákat, lépéseket annyira, hogy szinte már ösztönössé, mechanikussá válnak, akkor állandóan arra kell vigyáznunk, hogy hibát ne ejtsünk. Viszont, ha erőfeszítés nélkül meg tudjuk oldani a tánclépéseket, akkor a tánc nyelvén is elmondhatunk valamit arról az emberről, akit játszunk.

- *Van-e különbség egy operethős és egy musicalszerep színpadi életre keltése között?*

- Én arra törekszem, hogy ne legyen. Sohasem műfajt játszom, hanem valamilyen szerepet. Mindig egy valódi, élő embert szeretnék megmutatni. És a kicsit naiv operethősökben is meg lehet találni az igazit, ami köré aztán felépülhet a szerep. Megelevenedik az életre hívott alak, aki azután a mesevilágban, a mese adott keretei között emberien, hihetően mozog, viselkedik. A musicalnél ugyanez a helyzet. Az éneknek, táncnak itt is egyé kell olvadnia a szöveggel. A zene éppen úgy előreviszi a cselekményt, mint a szöveg. Fokozottan vigyázni kell, hogy ne essünk ki a szerep légköréből. A szereplő úgy énekeljen, táncoljon, mint ahogy beszél. Tehát az énekstílus, táncmozdulatai összhangban legyenek a megismerősített alakkal, jellemben, vérmérsékletben, minden egyéni adottságban.

- *Jelent-e nehézséget a zenében elmondott szöveg?*

- Igen, hogy érthető legyen. Ez azonban nem muzikális, hanem akusztikai probléma. A musicalnél ezért különösen vigyázni kell a jó beszédtechnikára, hiszen itt a cselekmény döntő részét énekben mondjuk el.

- *Vannak különösen nehéz szerepek?*

- Minden szerep egyformán nehéz. Az olvasópróbától a bemutatásig rengeteget kell gyakorolni. Többet, mint egy prózai színésznek. Fizikailag is nagyobb az igénybevétel. A rengeteg táncbetét megköveteli a megfelelő kondíciót.

- *Mik voltak az első szerepei?*

- Mikor felkerültem a színházhoz, sokáig nem kaptam jelentős szerepet. Viszont annál többet „ugráltam”. Három főszerepbe kellett beugranom ahhoz, hogy végre hivatalosan is rám osszanak egy nagyobb feladatot, a *Hello, Dolly* kereskedősegédjét. Ezután szinte minden érdekesebb operethben játszottam. Meg-maradtam a musicalnél is. A munkamód-szerem nem sokat változott. Éppen úgy „ültem a széken”, mint kezdetben. Először belülről kell hogy kész legyek a figurával, csak utána tudom megmutatni.

Németh Sándor a Mágnes Miskában Kovács Zsuzsával (Iklády László felv.)

Németh Sándor minden este gazdagít egy kicsit a szerepen. Egy gesztussal, fintorral, kalapleemeléssel. A közönség újat kap. Egy váratlan „csönd” is új hatás, mert tartalma van.

- *Mik töltik ki ezeket a „csendeket”?*

- Egy gondolat. Sohasem hatáskeresés vagy idézőjel. Azt hiszem, hogy a némaságban sok mindent el lehet mondani. Úgy gondolom, hogy minden előadásnak újnak kell lennie. Goethe írta: „Az ember akkor igazán ember, ha játszik, és akkor játszik igazán, ha ember. A színészre ez fokozottan vonatkozik. Nem lehetek fáradt, ha játszom.

- *A mai zenés színházban érez még lebejtőséget a rögtönzésre?*

- Nem. A darab legyen kész a bemutatón.

Az utóbbi időben Németh Sándor több prózai produkcióban is szerepelt.

- *Látta-e valamilyen hasznát a tánc tudásnak és a zenei képzettségének a prózai szerepek megformálásánál?*

- Az embert legjobban a mozgása és a beszéde jellemzi. A testkultúra, a tánc tudás fejlesztésével ezeket a személyiségjegyeket mind élesebben hangsúlyozhatjuk. A járás is jellemző gesztus, és a rit

musérzéknek, muzikalitásnak nagy szerepe van a beszédben is.

Mik a legközelebbi tervei? Milyen szerepekre vágyik

- Szívesen játszanék prózát is. Szeretném kipróbálni magamat a zene és a tánc segítségével nélkül. Másik célom: minél több embert, típust megismerni. A karakterszínész egy kicsit alkot is. A szerzővel, rendezővel, dramaturggal együtt vagy inkább azoknak szerény és aláztos segítő társaként valóságra váltja az eszméit, bírál, leleplez, íté. Csak úgy játszhatok hitelesen, ha ismerem azokat, akiket képviselek. Sokat akarok még tanulni, hiszem még annyi mindent kellene...

Legalább hússzor hangzik el a színpadon: „Vazsmegyei gyerek vagyok! ... És a közönség derül ... Miska kicsit feljebb húzza a nadrágját, és kikacsázik a színpadról. Felzúg a taps. Még a vasfüggöny legördülte után is az egyszerű lovaszfiú köszöni meg a tapsokat. Mindenki elhiszi a mesét, mert volt valami, ami igaz volt. Amit Németh Sándor és a többi szereplő hozzátett a darabhoz.